

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС ДРУГИЯТ ДВУБОЙ

Превод от испански: Десислава Николаева, 2004

chitanka.info

Чух тази история една лятна привечер преди много години в Адроге, разказа ми я Карлос Рейлес, синът на известния уругвайски романист^[1]. Мисълта за тази дълга хроника на една ненавист и трагичния ѝ край неизменно извикват в спомените ми лекарствения аромат на евкалиптите и песента на птиците.

Говорехме си, както винаги, за преплетената история на нашите две страни. Той ми каза, че навярно съм слушал за Хуан Патрисио Нолан, който си бил спечелил славата на смелчага, сладкодумец и шегаджия. Излъгах го, че съм чувал за него. Нолан бил умрял някъде през 90-а година, но хората продължавали да го смятат за приятел. Не липсвали и хулители, винаги ще се намерят и такива. Карлос ми разказа една от многобройните шеги на Нолан, които той обичал да устройва на другите. Случката се разиграла малко преди битката при Манантиалес^[2]; героите били Мануел Кардосо и Кармен Силвейра — двама гаучоси от Серо Ларго^[3].

Как и от какво се е породила взаимната им ненавист? Как да възстановим след век и повече неясната история на двама мъже, станали известни единствено с последния си двубой? Един надзирател от имението на бащата на Рейлес, на име Ладереча, който „имал мустаци на тигър“, бил слушал някои подробности; ще ви ги разкажа сега, без особена вяра, тъй като забравата и спомените често са изобретателни.

Малкото ранчо на Мануел Кардосо делило обща граница с ранчото на Кармен Силвейра. Причината за тази омраза, както и за всяка друга страст, е неясна, но разправят, че почнала от спор за недалгосан добитък или пък от някакво надпрепускане с неоседлани коне, при което Силвейра, който бил по-силният, избутал с коня си от пистата жребеца на Кардосо. Няколко месеца по-късно в местната кръчма двамата изиграли една дълга партия труко на две ръце; Силвейра поздравявал противника си почти при всяка взятка, но накрая го оставил без пукнат грош. Когато си прибрал парите в кожения пояс, той благодарил на Кардосо за урока, който му бил дал. Мисля, че точно тогава замалко не се хванали гуша за гуша; играта била много оспорвана, били се събрали много хора да гледат и те ги разтървали. По онова време нравите бяха сурови; мъжете и камите лесно влизаха в сблъсък; интересното в случая е, че Мануел Кардосо и Кармен Силвейра са се срещали по хълмовете поне по два пъти дневно

— на здрачаване или в ранни зори, ала никога не са стигали до двубой. Може би в бедния си първобитен живот не са притежавали друго богатство освен тази омраза и затова постепенно са я трупали. Без да подозират, всеки от тях се бил превърнал в роб на другия.

Не знам дали фактите, за които ще разкажа, са следствия или причини.

Кардосо, не толкова от любов, колкото за да си уплътни времето, се увлякъл по едно съседско момиче — Сервилиана; щом като узнал това, Силвейра почнал да я ухажва и не след дълго я прибрал в дома си. Няколко месеца по-късно я изпъдил, защото вече го дразнела. Отчаяна, жената потърсила убежище в дома на Кардосо, който преспал една нощ с нея и на другия ден по обед я изпъдил. Не искал да обира огризките от трапезата на другия.

Пак по онова време — малко преди или след историята със Сервилиана — се случил и инцидентът с овчарското куче. Силвейра се бил привързал много към това куче и го наричал Трийсет и три^[4]. Намерил го мъртво в една канавка. Той докрай бил сигурен кой го е отровил.

През зимата на 70-а година революцията на Апарисио ги заварила в същата кръчма, където били играли онази злополучна игра на карти. Начело на отряд монтонероси^[5] един бразилец мулат държал реч пред присъстващите; казал им, че отечеството се нуждае от тях, че натискът на правителството вече е непоносим. Раздал им бели значки^[6] и след този увод, който те така и не разбрали, повел всички насъбрали се. Дори не им било разрешено да се сбогуват с близките си. Мануел Кардосо и Кармен Силвейра се примирили със съдбата си; в края на краищата войнишкият живот не бил по-тежък от живота на гаучото. Били свикнали да спят под открито небе, със седло вместо възглавница; десниците им, сръчни в убиването на животни, лесно привикнали да убиват хора. Поради липса на въображение не изпитвали нито страх, нито съжаление, макар че понякога, преди атака, се случвало да се поуплашат. Звънтежът на стремената и на оръжията е едно от нещата, които се чуват винаги когато кавалерията влиза в бой. Всеки, който не е бил ранен в началото, се смята за неуязвим. Не страдали за дома си. Понятието родина им било чуждо; въпреки кокардите по шапките им било все едно дали се бият за една или за друга партия. Научили се как да се сражават с пиките. По време на

атаките и отстъпленията разбрали най-после, че макар и другари по оръжие, могат да си останат съперници. Сражавали се рамо до рамо, но доколкото ни е известно, не разменяли нито дума.

През тежката есен на 71-ва година дошъл краят и на двамата.

Битката, която траяла по-малко от час, се разиграла в някакво място, чието име те никога не научили, защото имената ги слагат историците по-късно. Предишната вечер Кардосо се промъкнал в палатката на командира и го помолил тихичко, ако на другия ден победят, да му запази някой „колорадо“, защото досега не бил заклал още никого^[7] и му се искало да разбере как става. Командирът му обещал да му направя тая услуга, ако в битката се прояви като храбър мъж.

Бланкосите били по-многобройни, ала противниците им били с по-добро въоръжение и им нанасяли големи поражения от един хълм. След две несполучливи атаки и след като не успели да стигнат до върха, командирът им, тежко ранен, се предал. Там, на място, по негова молба го освободили завинаги от мъките му. Войниците му хвърлили оръжията си. Капитан Хуан Патрисио Нолан, който командвал отряда, издал подробна заповед, как да се извърши обичайното избиване на пленниците. Той бил от Серо Ларго и му било известно, че Силвейра и Кардосо враждуват от дълго време. Пратил да ги повикат и им рекъл:

— Знам, че вие двамата не можете да се гледате и че отдавна дебнете сгода да си разчистите сметките. Имам добра новина за вас; преди да залезе слънцето, можете да покажете кой от вас е по-як. Ще наредя да ви прережат гърлото, както сте прави, а после ще хукнете да се надбягвате. Да видим кой ще е победителят.

Войникът, който ги бил довел, отвел обратно двамата пленници.

Новината бързо се разнесла из целия лагер. Нолан бил решил, че надбягването ще бъде коронният номер на тазвечерното представление, но пленниците изпратили при него делегат да му каже, че и те искат да присъстват и да зложат за един от двамата. Нолан, който бил разумен човек, се оставил да бъде убеден; зложили пари, конско снаряжение, хладно оръжие и коне, които щели да бъдат предадени, когато му дойдело времето, на вдовиците и роднините. Горещината била необичайна; за да не остане някой без следобеден сън, отложили надбягването за четири часа (Не било лесно да събудят Силвейра). Типично по креолски Нолан закъснял цял час. Коментирал

победата с други офицери; ординарецът сновял насам-натам със съда с мате.

От двете страни на черния път край палатките направо на земята седели две редици пленници с вързани на гърба ръце, за да не създават грижи. Тук-там някои се утешавали с псувни, други мълвели началото на „Отче наш“, почти всички били като замаяни. Естествено, не можели да пушат. Вече не им било до състезанието, но всички гледали.

— И мен ще ме колят — казал един със завист.

— Да, само че заедно с всички останали — поправил го съседът му.

— И теб също — отвърнал му първият.

Един сержант прокарал със сабята си една черта напреки на пътя. Отвързали китките на Силвейра и на Кардосо, за да тичат свободно. Между двамата имало разстояние от няколко метра. Стъпили на чертата. Някои от офицерите ги помолили да се държат мъжки, защото вярвали в тях и били заложили големи суми.

На Силвейра му се паднало да го коли негрото Нолан, чиито деди несъмнено някога са били роби на семейството на капитана и носели неговото име. На Кардосо се случил редовният главорез, възрастен мъж от провинция Кориентес, който, за да успокои осъдените, обикновено им казвал, като ги потупвал по рамото: „Кураж, приятелю; жените страдат повече, когато раждат“.

С изпъчени гърди двамата изнервени мъже дори не се гледали.

Нолан дал знак.

Пардо, възгордян от ролята си, прерязал със замах гърлото от едното до другото ухо; кориентинецът се задоволил с един тесен разрез. От двете гърла бликнала кръв; мъжете направили по няколко крачки и паднали по очи. При падането Кардосо протегнал ръце напред. По всяка вероятност той изобщо не е разбрал, че е победил.

---

[1] Карлос Рейлес (1868–1938) — уругвайски писател — бел.прев. ↑

[2] Битката при Манантиалес (1871) — епизод от Гражданската война, последвала Войната за независимост. При тази битка колорадос (либералната Червена партия), водена от Венансио Флорес, побеждава бланкос (консервативната Бяла партия), оглавявана от Тимотео Апарисио и Мануел Орибе — бел.прев. ↑

[3] Гранична зона в Североизточен Уругвай — бел.прев. ↑

[4] Революционна група под ръководството на Мануел Орибе, която през 1825 г. пресича река Уругвай, за да инспирира въстание сред местните, които по това време са били под бразилско управление. На знамето им е пишело „Свобода или смърт“ — бел.прев. ↑

[5] Монтонеросите са гаучоси, поддръжници на бланкосите (Бялата партия), но подчиняващи се на местните си лидери, които са саботирали действието на унитаристите (колорадосите) — бел.прев. ↑

[6] Понякога единственият отличителен знак на бланкосите. В някои области вместо значки са носели бели кокарди — бел.прев. ↑

[7] Така са постъпвали с военнопленниците — бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.